

Naujovê

Geguzês m.-Birzelis-Liepos m.-Rugpiûtis
1915 mt.

TURINIS

Augštîn vedantios gâlios	1
Tikrîbê	4
Pasileidusioji Mariutê	10
19 dabarties	26
Italai ir didîsis kâras. — Kâro audra. — Mûsû laikû skaudu- mas. — Rusû karâvimas. — Politikos vaikai. — Kâro obalsis.	
Mûsuose	32
Amerikos Lietuviû laikraštiai. — Kas papirko Amerikos Lie- tuviû laikraštius Vokios kaizariui. — Vokios kaizaris laik- raštiuose. — Lietuvas viltis. — Amerk. Lietuviû laikraštiai ir aš. — Tris mûsû rašitojai. — Romas Bytautas pasimirê.	
19 žmonijos lobio	35
19 mûsû raštijos	40
Dabartis. — Pazvalga, savaitinis visuomênês laikraštis, leidia- mas Bendrovês Lietuviû râstams leisti.	

Naujovė

:: Lietuvių lăbui skiriamas laikraštis ::

UDK 323.1(474.5)(051)
Na269

ISBN 978-609-8158-06-9

Išleista Vydūno draugijos užsakymu
www.vydunodraugija.lt
2015 m.

Spausdino UAB „Print easy“
A. Juozapavičiaus 7N, LT-45251 Kaunas
Tiražas ?????egz.

APIE VYDŪNO ŽURNALUS

Reikšmingą vietą Vydūno kūrybiniame palikime užima eseistika ir publicistika. Apie išskirtinį dėmesį joms vaizdžiai byloja tai, kad mąstytojas ėmėsi leisti periodinius leidinius, kurių skiltis užėmė ištiesai jo paties parašyti tekstai. Pirmasis iš tų leidinių – 1905–1907 m. ėjęs dvi mėnesinis teosofinio pobūdžio žurnalas „Šaltinis“. 1911 m. mąstytojas, M. Raišukytės ir M. Ašmutaičio padedamas, pradėjo leisti žurnalą „Jaunimas“ – „mėnesinį laikraštį skiriamą jauniems“. Iš esmės tai buvo populiarus filosofinis žurnalas, tačiau toks, kuriame aiškinta ne filosofijos teorijos problemos, o praktiškesni žmogaus ir tautos gyvenimo, jaunimo dvasinio brendimo klausimai, į juos žvelgiant iš savų filosofinių pozicijų. Kiekviename numeryje būdavo ir po vieną ar du grynai filosofinius straipsnius, tačiau ir jie daugiau ar mažiau siedavosi su praktiniais jaunimo savišvietos, pasaulėžiūros ugdymo ar saviuklos uždaviniais. Daugelyje numerių tilpdavo po straipsnį, liečiantį lietuvių kultūros aktualijas, meno, literatūros klausimus.

Žurnalas pasižymėjo įtaigumu, pagarba ir tolerancija įvairių pažiūrų skaitytojams, buvo visapusiškai patrauklus ir mėgstamas. Jis neabejotinai suvaidino reikšmingą vaidmenį keliant intelektualinę ir apskritai dvasinę Prūsų lietuvių ir Lietuvos jaunimo kultūrą.

Paskutinis „Jaunimo“ numeris išėjo beveik įpusėjus pirmiesiems karo metams – 1914 m. gruodžio mėn. Antraisiais karo metais, 1915-aisiais, Vydūnas dar leido kas ketvirtį išeinančią „Naujovę“, kuri savo pobūdžiu ir struktūra buvo labai panaši į „Jaunimą“, tik tematiškai daugiau susijusi su karo laiko aktualijomis.

Atsikūrus 1918 m. savarankiškai Lietuvos valstybei, mąstytojas deda į ją dideles viltis, tiki, jog joje bus įgyvendinti jo puoselėti idealai, jai skiria daugelį savo darbų. Į Lietuvos aktualijas dabar krypsta beveik visa grožinė ir filoso-

finė kūryba, joms skiriama didelė publicistikos dalis, ypač toji, kuri skelbiama Lietuvos spaudoje. Lietuvai daugiausia buvo skirtas ir ištiesai paties Vydūno parašytas 1921 – 1924 m. nereguliariai leistas „ laikraštis [iš tiesų – žurnalas] tautos dvasiai stiprinti“ - “Darbymetis” (išėjo 9 numeriai).

Skaitytojų dėmesiui pristatome visus tris 1915 metais Vydūno išleistus „Naujovės“ numerius.

Vacys Bagdonavičius

Naujovė

:: Lietuvių lăbui skiriamas laikraštis ::

Augštėn vedantios gėlios.

Visiems mums rūpi mųsų tautos išlikimas ir atsilukštėnimas. Tame visi ligūs esame. Tatiu labai skiriamės nuo viens kito savo gėvenimo supratimu. Ir vadinamės įvairiais vardais: idealistais, materialistais, monistais, atheistais, demokratais, socialistais, klėrikėlais, ir tt. Mųsų bŭdai tautos lăbui dirbti dėl tos priezasties ĩra ir labai įvairūs. Ir vieni laiko tã naikinimu, kã kiti svarbiausiu dãrbu vadina. Bŭtinai reikalinga ĩra todėl suprasti, kurios ĩra geriausios gėlios tautai kelti augštesnėn gėvėbėn.

Visa mėginant pasirodo, kad galima zinomas jėgas ĩ du skėriu padalinti. Ir žmonės pagaliaus tai daugiau vieno, tai daugiau antro skėriaus jėgomis pasitiki. Vienos pa-eina iš žmonių vidaus. Jos ĩra jŭ sielos ir dvėsius apsi-reiškimai. Antrasis skėrus aprėpia visa, kas veikia ĩ žmogŭ iš regimojo pasaulio. Kalbama žvelgiant ĩ tai apie ma-terines gėlias. Kuomet anos pirmon vieton stãtamos, žmogui paduodamos šitos ĩ tarnėbã. Priešingai mãnant, išeina, bŭk žmogus ir jo gėlios bei jo palaima derinti vien iš materinŭ sãligŭ.

Gėvendami negėlime apsieiti nei be vienŭ nei be antrŭ. Tatiu ĩra vienas skėrius svarbesnis uęz antrajį. Historia tai aiškiai parodo. Maę-daug 2000 metŭ atgal paste-

bimas žmonijoj aiškus dvāsios jēgū sukilimas. Priezastīs tām nēra atviros paprastai zinijai. Ir aš šis on apie tai kalbēti nenoriu. Pirmoj eilēj mums īra svarbu pamatīti, kas iš to išējo. Aiškiausiai tai pasirodo senuose Graikuose. Visas jū gīvenimas tapo persunktas augštesniū žmogaus vertībiū. Ir augte augo jiems visokie dvāsios turtai. Bet kartu kaupēsi jiems ir īvairūs materiniai lobiai. Vēliau Latīnai vēl visaip turtējo rūpindamēs ta dvasia, kuri Graikuose buvo apsireiškusi.

Viduriniam amžiui nīkstant, mātome tā pātī dalīkā. Europos tautos pasieka augštesnī gīvenimo laipsnī. Jū dvāsios jēgos sukīla. Graikū dvāsios jos gaivinas.

Kodēl visumet parējo ir vēl silpnumo ir vargo laikai, nēra paslēpta. Berods īra tām labai daug priezastiū. Bet pagaliaus jos turi vienā šāknī. O toji randasi tame, kad žmonēs išlengvo pradējo tikēti visā savo lābā par einant iš materiniū galiū. Ir jie su visa savo sāmone nuklimpo jose.

Tokie grimsdimo laikai turi labai aiškū žīmī. Vīrauja tuomet žmoniū mānīmuose bei veikīmuose skepticīsmas ir criticīsmas. Visu-kuo abejojama. Žmogus stovi silpnas prieš visa, kā jis patīra. Ir kuosilpnesnis jisai īra, tuo-daugiau sustingsta, suakmenēja jo akīse visas gīvenimas. Tarsi mirtū. Kol nesukīla žmonēse nauja dvasia. Kol nepradeda jū vidūje apsireikšti naujos sielos gālios. Kol nepasirīzta žmonēs kreipti savo sāmone daugiau vēl dvāsios pusēn ir jos galiomis tikēti. Tuomet visas pasaulis tarsi vēl atgīja ir net materinēs jēgos pasirodo dvāsios apsireiškimais.

Įra īpatingas dalīkas, kad žmogus visumet geriau tik tā tesupranta, kas jame veikia. O jame veikia visumet tat, ī kā jis linksta, ī kā jis savo sāmone kreipia. Taip žmogus pats gāli daugiau sukelti dvāsios, bet ir

materines galias. Ir gāli pats stiprinti gīvībe arba jā smelkti.

Išaina iš viso-to, kad žmonės idealistai yra gīvībės, pažangos žmonės, materialistai arba, kaip save mielai neteisingai vadinasi, realistai, sustingimo, mirties veiksniai. Toks pasākimas tur būt tūliems netiks. Bet nėra jokio paveiklo istorijoj, kurs parodītū, jog yra kitaip.

Gāl mūsū laikas reiškia kā-kitā? Vadinamas yra jis senai materialismo āmžiu. O tatiiau, rodos, gālime girties pažanga kaip dār niekumet žmonės, gīvene pirm mūsū. Ir tūli tai dāro kuone kiekvienu žodiu, kurī tāria. Bet vėl yra labai daug žmoniū, kurie parodo aiškus žmoniijos nīkimo žīmius. Žmogus esās māžas ir menkas pastojes. Nebeesās jis tasai, kurs tikējo kilti ir gamtā apvaldīti, kurs vīlēs prieti prie augštesniū išmānīmū, prie prakilnesnio žmoniškumo. Jis beveik tokiems dalīkams nebeturis supratimo. Ir todėl matīti visur šis pašiepmas to, kas senovėje išmanīta. Visai taipo-jau pasielgiama, kaip nepaprastā dalīkā visumet pašiepia kvailiai.

Berods mūsū laikū išradimai, technikos tobūlumas, naujū gamtos jēgū pažinimas ir naudojimas! Tik visi tie dalīkai nepaeina iš žmoniū, kurie tiki visa kilant iš materiniū priežastiū, bet iš tū, kurie atsidēje gīvena dvāsios jēgomis. Pradēkime nuo Keplerio ir eikime per visā jū eile lig Helmholtzo ir žmoniū mūsū laikū, vis matīsime tā pātī. Labai maža yra pasiseke naujū išradimū vien pastebint, kas akīse nusiduoda. Daugiausia išmanīta pastātant hypotheses. O kaip zinoma, jos te-gāli gimti iš gīvos, turtingos dvāsios.

Bet tai ir tēra žvilgsnis ī vienā krāštā. Nēra apmātoma, kiek žmoniū yra pastaru laiku augine dvāsios galias su visu atsidėjimu. Ir kruvinoji mūsū dabartis galutinēj prasmēj tēra susikirtimo akies mirksnis tarp

idealismo ir materialismo pasaulio supratimo, tarp atsilukštinantios sielos givibės ir materinio sunkumo, vangumo bei žiaurumo.

Ir turime vieną visai tvirtą mąstą visų pasistengimų vertībei mąstuoti. Vieni nori žmonėms teikti palaimos, antri nori augštesnį kultūros laipsnį pasiekti. Kas palaima ūra, labai sunku suprasti. Tūlām tiktai prisiėdimas ir tinginavimas ūra palaima. Kits jā vėl māto stropiame darbe. Palaima ūra kiekvienām žmogui kits dalīkas. Daug geriau sutinka žmonės tame, kā jie laiko žmoniškumu. Kelias jopi eina per skausmus ir vargus, per darbā ir pasistengimā. Tik taip teauga žmogaus dvasia ir siela, jo mānīmo ir doros jėgos.

Iš viso to matīti ne vien kokios ūra augštin vedantios gālios, bēt ir kiek vertas ūra mūsų dārbas Lietuviū lābui. Mūsų tauta tegāli išlikti, kad viršū turės jos givėnime dvāsios jėgos ir kad jomis daugiau tikėsimė negu materinēmīs galiomis.

V i d ū n a s.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ Tikrībė □ □ □ □ □ □ □ □ □ □
--

Paprastai tikima, kad esā tikra, kas ūra mātoma, girdima, juntama. Kiti dalīkai, paveikslui mintīs, skausmai, diaugsmas, noras, nesā tikri. Bet mėgindami tariamasias tikrībės, nuėiname ū gana ūpatingā padėjimā.

Balsā gālime girdėti. Bet jo nemātome. Jo neragaujame, neužuodiame. Obuolā mātome, užuodiame, jautiame, ragaujame. Be abejonės jis ūra. Bet ir balsas ūra. Kame skirtumas?

Atvira, obuolas tūlomis juslėmis, balsas tik vien girsle tēra suzinomas.

Paprastai laikome tikru īpatiai, kā mātome. Bet tamsos negālime nei matīti, nei girdēt, nei just, nei uzuosti. O jī tatiau īra. Matīt, labai īra sunku pasakīti, kas tīkrai īra. Laikīdamas vien tai tikru, kas juslēms priinama, žmogus pasilieka dvāsios silpntiu. Apie jo pasaulio supratimā kalbama žodiu: naīvas realismas. Ir visi, kurie save realistais vadina, stovi mažiau ar daugiau po jo valdia. Visi priešingī išguldīmai to nepataiso.

Tā tūli labai gerai supranta. Jie īra išmāne, kad žmogus gīvena savo mintiū pasaulīje. Ne kitur ir ne kitaip. Pasaulis visaip ī žmogū veikia. Iš tū veikimū ī mūsū akis, ausis, odā, ir tt., pasidārume pajautimus ir mintis. Kas to veikimo priežastis īra, apie tai niekas nieko tikro nezino. Bet savo pajautimais bei mintimis abejoti negālime. Todėl, rodos, jose esanti tikrībē.

Dār-gī visas gīvenimas toks īra, kokios mūsū mintīs, kokie mūsū jausmai. Liūdnam visas pasaulis tamsus, nors šviestū saulē skaidriausiai. Baimingajam ir rūkas īra baugus žudītojas. Iš-eina iš to, kad visas gīvenimas tēra mūsū vidaus atspindulīs. Ir todėl tikrībē tegālinti būti mintise, jausmuose, vienu žodiu: vidaus gīvenime. Vadinamas šis pasaulio supratimas subjektīvu īdealismu.

Visame ģira ģiek-tiek teisģbģs. Ir tame. Tik ģģ sekdami tolģn, priename prie to, kad ģmogus turi tiesā ģ visa, ģ visus ģmones, ir visā pasaulģ sakģti: To nģra. Aģ vienas teesmi, aģ su savo mintimis ir ģausmais. Kģti dalģkai tģra ģeģģlai.

Bet kas tad ģra tikrģbģ? Regima, kad māto-
mieģi daigtai netrunka. Tai ģie ģra, tai ģģ ir ne-
bģra. Tirpsta sniego purgana. Nģksta lauko
zolģ. Pragaiģta ir ģmogus. Net akmenģs dģla.
Kur to rasime, kas pasģlieka, nors ir visa pra-
dingtģ?

ģra daigtģ, kurie neregimi ir nejautiami. Ta-
tģiau apie juos kalbame. Net mokslai skelbiami.
Paveikslui nģra regimas punktas, lģnģa, trikampus,
keturkampus. Vienok ģometrģos mokslas dirba
ģais. Dār-ģģ ģie turi savo svarbumā regimuose
daigtuose. Visumet juose kaip noris apsireiģkia.
ģie tiesiog priklauso prie regģmģģģ daigtģ pā-
grindio.

Daigtus mģģindami, visumet pastebime, kad
vienos - kitos ģpatģbģs neaiģkģos, silpnos, kitos
aiģkģos, tvirtos, vienas keitģsi, kitos trunka. Ir
daigto suprstģ norģdami, pasistengiame surasti
trunkamas ģpatģbes. Paveikslui: ģra apvalģ, ke-
turkampģģ, dideliģ, mazģ, ģuodģ, rudģ, baltģ, me-
dģniģ, ģelezģniģ stalģ. Bet visi stalai turi plotģ ir
koģģ, ant kuriģ plotis ģuli. O nors sudauģģtume
visus stalus, vis dģģto galģtume padarģti nauģģ.

Jie stotūs iš stalū sāvokos. Todēl sākoma sāvokâ esant tikrîbê, kuri trunka, nors visa pragaištū.

Prieš tai berods jau senovêje sâkê protingas žmogus î išmintingajî: "Arklî matau, bet arklîbês nematau! Todēl galiu vien tvirtint arklî esant ne arklîbe." Atsâkê išmintingasis: "Dalikas tas, kad neturi dâr akiû arklîbei regêti!"

Išmintingieji visumet tvirtino, jog pragaištantieji daigtai stojasi sutveriami sāvokû galîbês. Taip visas pasaulis susitveriâs. Taip augâs akmuo kaip ir augmuo. Taip gemâ gîvuliai ir žmonês.

Tikrîbê esanti toj sritij, kur sāvokos gîvena. Jos veikiantios nuolat. Jos tveriantios ir naikiantios.

Tokî pasaulio supratimâ mokslininkai vadina idealiniu realizmu.

Bet ar jis îra teisingas pasaulio supratimas? Sâko tûli, jog visiems daigtams pradingus turi pasilikti, iš ko jie stojosi. Daigtû pavidalas dingsta, bet ne jû turinîs. Tasai esâs materia. Iš tosios susikrauja pavidalai. Ir tad jie vël suirâ. Tame neesâ nieko îpatingo. Tikrîbê esanti materia. Ji turinti savij visas galimîbes. Neatsiziûrêdamas î jâ, žmogus pasiliktû prie tuštîû svajoniû. Toks pasaulio supratimas vadinamas materializmu.

Tik materialistai pamiršta vienā dalīkā. Apie materiā jie tik težino būdami sāmoningi. Vien mūsū sāmonēj susieina veiksniai, kurie gamina pajutimū krūvā, vadinama materia. To taip šaukiamo daigto todėl ir nėra niekur, kaip tik mūsū sāmonēj. Materia tše gema. Ir iš jos gema visi daigtai tokiu-jau būdu.

Ira tiesiog nesijinojimas sākant, materia esanti tikribė, materia kaipo regimas dalīkas. Nėra jos dār niekas mātes ir pajutes. Vien visā eile visokiū uzgavimū, kuriuos suglaudiamė vienu žodiu. Ira, paveikslui, apsirikimas, norėt iširti, kas tai ugnis yra. Pirmoj eilėj tai yra žodis. Toliau sāvoka. Esamo tokio daigto nėra. Žodiu ugnis aprėpiama visā veikimū eile. Todėl mokslininkas "daigtā" iširti norėdamas, pradedā nuo žodio ir todėl visiškai klaidingu keliu vaikštioja.

Taip yra visuose dalīkuose. Niekumet neturėtume pamiršti, kad paveikslui, rūgštadaris tėra veiksnis mokslininko sāmonēj. Nei vienas jo dār nėra pamātes. Visas pasaulis yra mums pirma tik mūsū sāmonēj, mūsū dvāsioj. Ir iš tše mes jį stātome prieš save. Mes jį tveriamė.

Nėra taip, kad pasaulis žmogui apsireiškia jām uzgimus. Atsiminkime, kad nieko nepastebime, jeigu neapsistojame prie kokio dalīko, jeigu savo sāmonės nekreipiame į jį. Māžas kūdikis

niekumet nieko nesuzinotū apie tai, kas jī pasieka, jeigu nepradētū su pirmu kvēpāvimu bandīti apvaldīti, kas jī pajusdina. Taip jis jau tuomet tveria savo pasaulī. Žmogūje veikia tvērimo gālios. O jos tveria sekdamos dēsnius, kurie īra sāvokū sritīj. Ir taip tegema atitinkami pavidalai.

Iš to īseina, jog pamatinis dalīkas īra dvasia. Sākoma jī esantī viso priezastis. Geriau īra dār, sakīti jī īra pati savo pagrindis, savo sālīga. Ir jī save stāto. Jī apsireiškia. Jos apsireiškimas īra laipsnuotas. Augstiausiasis apsireiškimas īra tos gālios, kurios vadinamos īdeomis. Toliau stovi sāvokos ir pagaliaus regīmieji dalīkai. Galētume žinoma tše vartoti kitokiū išraiškū. Ir māt rodos, kad zodiai: dievaitiai, arkangelai, angelai, nori pasakīti tā pātī. Kiekvienas žmogus pastoja iš savo īdeos. Jis gīvena sāmōnēj. Ir iš jos jis niekumet neišeina. Jis ir negāli pradingti iš dvāsios, iš to, kā vadiname Dievu. O tat īra tikrībē.

Toks jos supratimas vadinamas absoliutu īdealismu. Juo gīvena kiekvienas žmogus, kurs žiūri ī tveriantias jēgas, o ne ī tveriamus pavidalus. Jī apreiškia ir paprastas žmogaus mātīmas. O kurs pilnai sāmōningas īra tokiame supratime, īra tikrasis realistas. Pažvelgkime ī historīā. Visi didieji veikimai paėjo iš tokiū

žmoniū, kurie realībe mātē īdeose. Suprantama.
Jie laikēsi tikrībe o ne sapnais. Vds.

□□□□□ **Pasileidusioji Mariutē** □□□□□
Apīsaka.

Gulējo savo lovelēj Mariutē. Išveizējo, līg būtū iš
augštībės pašventinta. Rods buvo mąžumā išbālusi.
Bet iš veido spindėjo kaži - kokia palaima. Ipatiai, kad
kreipdavo savo galvele ī šālī, kur kībojo lopšelis visai
žemai. Tše tuose baltuose pataleliuose gulėjo jos vai-
kelis. Toks jis mielas. O visai išveizējo, kaip jos Mar-
tīnas. Tikrai jo ākīs, jo burnelē. Taip jis jai buvo arti
tuo vaikeliu. Lai kalba žmonēs, ko nori!

Bet to prisiminusi, Mariutē tik apsiniaukē. Sunkus
buvo tas laikas buves, kaip motīnai reikėjo pasisakīti,
kaip tėvas sužinojo. Oi, kaip jis siuto! Kaip su Mar-
tīnu susibarē! Kaip tasai išėjo staigus pastojes! Ir nie-
kumet nebegrīžo! Sunku, begālo sunku! Motīnelē tai
verkē, tai vėl piko.

"Gēda padarei mums ir mažiems savo broliams bei
sesutei! Kokiā paveikslā jai davei! Tėvai tavo tokie
dori. Bus Sekmādienis, ir mudu bažnycioj su mergele.
Kasdien imame knīgas! O dabar toks tavo pasielgimas!
Nors nebūtiau tavęs pagimdūsiai! Ko nusikaltau, kad māt
dabar tokia rīkstē užrišta īra! Visi kaimīnai bādo pirš-
tais! Oi, tu pasileidēlē! Vos dvidešimt metū ir par-
sivedē vaikā! Dabar gāl buvo vienas! Greit bus kitas!
Ir kas bus iš tavęs! Oi, nepakeliu! Baisu ir manīti!
O kaip tave mīlėjau! Kaip tave auginau!"

Taip motīnelē sukraustīdavo beveik nuolat nuo tos
dienos. O Mariutē tīlėdavo ir žvelgdavo kaip kūdikis,

nesuprasdama, kā visa-tai reiškia. Skaudu jai buvo be gālo, kad dabar taip buvo. Bet niekaip nejuto, kad ji būtū ištīkrājū bloga mergaitē. Gailu buvo kuone vien tik motīnos ir tēvo dēl.

O juodu nesiliovē barti jā ir keikti. Tai jau ir pati īsisākē, kad esanti nedora mergelē. Ir pradējo manīti, Martīnas jā tik suviliojes. Ir dabar traukiās po zmones. Gāl pasirinks tše kitā mergā! Susiras turtingā ir apsives!

Bet vos taip toli pamānīusi būdavo ir visas jos vidus su skausmu sušukdavo: "Ne, ne! Nenusīduos tai! Niekumet! Niekumet! Jis sugrīš ir mane paims ī savo namelius su mudviejū vaikelīu!"

Ir nurīmdavo. Suprāto, jog visa tik pasīdāriusi buvo īš tēvū pasākīmū. Ir aiškiai jautē, tos mintīs tēra debesīs. Jos saulutē taip gražiai jai švietia šīrdīj. Ir jos dangus toks īra giedrus be jokiū šešēliū.

Tad vēl valdē jos šīrdīj tīli palaima. Negalējo su-prasti, kad būtū gēda, kas jai atsitikus buvo. Juodu taip šīrdīngai mīlējosi. Jau lankīdamu mokīklā, juodu, kaimīnū vaiku, eidavu kartu. Vis jis jos palaukdavo. Taip uz-augo abu. Ir jis pradējo mieste mokīties ī spīninīnkus, ar kaip jis tše sākē. Gīrdavos, kad mokās visokiū nau-joviškū ītaisīmū padarīti elektrikai. Tik vis dār netobulai. O pareīdamas kartais īš miesto vis jā aplankīdavo ir jāi paduodavo sutauptītus kelīs grašēlius. Tad vis daugīau pasiīlgdavo viens-antro. Buvo zīdrus, gražus pavāsarīs. O Martīnas buvo toks mīelas! Toks malonus! Kokia tai jīems palaimos valandelē prašoko! Tai tuokart . . .

O kaip suzīnojo vaiko gīvībe, kaip jām pasākē! Kaip jis zvelgē ī jā tarsi ī šventā stebuklā! Niekumet to nepamīrš. Toks jis buvo rūpestīngas. Jokio staīgaus zodīo nebetarē. Tik nupeikē save, kad nesusīvaldes. Sākē, kad būtū atsiminti turējes, jog reikīa laukti, kol

negalėsiās apsivest. Tad būtū vīriškai pasielges! Dabar jį turėsianti kesti! O jis jos rankas paėmęs meldavo, kad kantri būtū ir jį milėtū visumet.

Tad ji jį ramindavo. Sakėdavo nejautianti jokio pikto jūdviejų meilėje. Kas jai atsitike, tai buves tas begalinis jūdviejų pasiilgimas. Toks skaistus ir šventas. Bet jis nesutikdavo su tuo. Sakėdavo, tatiiau nedorai pasielges. Jis mātās, kaip ėra žmonėse, o kaip reikalinga, kad visa būtū tvarkoj. Tad norėjo jau prirengt vestuves. Tik nebuvo išmokes savo amato. Dār keliū mėnesiū reikėjo. Gāl jo mistras būtū jį paleides iš vietos! O kaip abiem gėventi be tikro pelno! Tad susiriejes dār su jos tėvo ir išėjo. Jokios žinios nebedavė. Mariutė išgirdo tik vėliau, kad iškeliaves toli į svietā.

Užgulė Mariute tamsios mintis. Viena dabar tėvū barniams ir kaiminū pašėpai palikta! Pastojo jai sunku, begālo sunku! Tik jai esant vienai prie savo siuviniū, vėl ir visa nuslinkdavo. O tad parėjo jos vaikelis. Gėvas jis liudėmas jūdviejų meilės! O akelės žvelgė tokiu-jau teisingumu, kaip Martėnuko! Tiktai kad nerāšo niekumet! Ar gāl tik jo reikėjus saugoties! Gāl ji tik nedora merga dabar! Gāl pasileidėlė!

Taip manėdama, kuone atsisėdo lovoj. Bet ir vėl gāvo viršū tiliuji vidaus palaima. "Negāli būti. Tu gėvenai ne gašlume, bet graziame pasidavime ir pasišventime. Nemanėi apie jokį geismā! Tu pasekei tik savo prigimties linkimā. O ta prigimtis nebuvo sudarkėta! Nebuvo nieko apteršta. Ir po to nebsikartojo niekumet tas judviejų patėrimas. Susilaikė ir Martėnukas! Nieko nereikalāvo!"

Taip jos vidūje kazė-koks balsas tārė. Bet ji tām lėg priešinga atsākė: O gāl tik nebuvo naujos progos! Berods būtū galėjusiu jos susiėškoti! Tik nei jis, nei ji

to neprisiminê. Ir netarê apie tâ malonujî atsitikimâ. Gâl abu tik mânê apie jî, kad tîliai prisiglausdavo prie viens-antro.

Vêl motîna iêjo. Kazi-ko ieškojo. Ir vėl išêjo. Taip ji praeidavo dabar jau ilgâ laikâ pro jâ. Mariutê pati Sitâ kambarelî buvo îsitaisiusi. Martîno piningai nebuvo taip visai menki pasilike. O ji pati savo siuvinêjimu ir kiek buvo pasipelnusi. Visa kraitelî buvo îsitaisit galêjusi. O mâzumâ dâr palaikiusi. Kaip vaikiukas graziai tše gulêjo! Visa buvo pati pasiuvusi! Koks begalinis smagumas, kad jis jai buvo uzgimes!

Jeigu ne têtû ûzimai ir nedori pribuvêjos zvilgjai, bûtû visai neapsâkomai palaiminga buvusi. Ipatinga, kad vis dâr buvo jai omenîj, kâ pribuvêja uz durû pasâkiusi buvo: "Tai klausik! Dorai îstekêjusiai moterai kazi-koks sunkus gimdîmas o Sitajai, tai vos pajuto ir turêjo vaikâ!" Bet jutusi buvo labai. Ipatiai zmoniû liezuvius. Nors ateitis butû šviesi!

II.

Mariutê jau vėl sêdêjo prie savo siuamos mašinos. Tûli mènesiai buvo praêje po to îpatingo laiko. Vaikelis taip maloniai dabar vis šipsojo î jâ zvelgdamas. Tik buvo taip labai tîlus. Ir nezvelgdamas î jâ, kazi lig î kokiâ tolîbe ziûrêdavo. Lîg ko ieškodamas. Apie kâ manîdamas! Gâl apie savo têtêlî. Kodêl tik ir nei lakstelio nesiuntê! Nors duotû ziniâ, ar dâr gîvas. Ar ir visai nieko nenori zinoti apie savo kûdikelî?

Taip traukdavo mintis per Mariutês omenî. Bet ji siûdavo. Ir pasisekdavo. Pelnê. Ir nesuvalgê dikai têtû duonos. Tatiâu jie liko nemalonûs. O kazi dêl kokios priezasties îpatiai piktai prasitardavo kâ-tik parêje iš baznyczios. Mariutê dabar neeidavo. Bijojô kolojîmû. Likdavo prie savo Jonuko. Jausdavos tše kaip šven-

tikloj. O darbo dienomis diaugdavos, kad kas atnešdavo jai siuvinį. Stengdavos jį kuo - gražiau atlikti. Tikėjo tad gauti daugiau darbo ir pelno. Bet vis jis likos menkas. Už tai tėvai dūr kuo-daugiau ūzdavo.

Taip vargo Mariutė ilgiau negu du metu. Jos Jonukas jau vaikštojo ir kalbėjo. Mielas jis buvo vaikelis. Ir jos tėvai jį labai mėgo. Gėl išstūmė savo Mariute iš širdies jautė kokią spragą. Todėl savo meile apglobė Jonuką.

Mąstė Mariutė, kaip išėjus iš savo padėjimo. Martinas vis dūr negrįžo. O ji vis dūr tikėjo, nors kartais tėliai apsverkdavo. Tai kartą mieste būdama līg iš netiūtų pažvelgė į tuos šulus gatvėse, kur visokie lāpai užlipinti ir laikraštiai. Pasiskaitė, kad kokiuose namuose ieškoma šeimīninkei pagalba. Norima didiā algā duoti. Reikiā gerai mokėti siūti.

Mariutei līg sušvito. Tuoju nuėjo į tuos namus. Labai jie bingti. Laiptai visur storomis klodėmis apkloti. Minkštai jais laipoti. Tše tie ponai gyvenė. Mariutė paskambino. Kaip jos širdis plākė! Atvėrė mergitė gėl 11—12 metų. Ieido Mariute. Reikėjo valandite palaukti. Pagaliaus atėjo šeimīninkė. Išrodė nepaprastai gražiai apsitaisiusi. Ir tuoju pradėjo viso-ko klausinėti: iš kur Mariutė, jos tėvai, ir tt. O kelis kartus paklausė, ar ir einanti į baznyčią. Pasākė Mariutė, kad jos tėvai ir namiej imā knīgas. Tai jai patiko. Tad klausė, kiek algos reikalaujanti. Mariutė nusigando. Apie tā nieko nebuvo pamānusi. Kaip dabar tik atsiliepus! Žiūponė prasidiugo regimai, kaip Mariutė pasākė pagaliaus, kad paliekanti žiūponei jai algā paskirti. Sākė toji, duosianti 15 M. mėnesiui. Bet tuoj reikiā suderėjimā padarīti. Mariutė su visu sutiko. Diaugėsi, kad dabar galėsianti be rūpesniū dirbti. O gėl žiūponė būsianti visumet tokia

maloni. Namai buvo tvarkūs. Vaikai rodos gerai sudraudiami.

Mariutė sugrįžo pas tėvus. Pasakė visa motīnelei. Nelabai jai tiko, k̄ Mariutė pad̄ariusi. Alga jai rodėsi menka šīm laikui. Bet Mariutė zadėjo kuone visa atiduoti uz Jonuko laikim̄a. Tai motīna nurimo. Ir tėvas, išgirdes apie visa, sutiko. Net senasis j̄ ūirdingumas vėl atsivėrė Mariutei. L̄g viso to nebebūt̄u, kas juos taip uzrūstines buvo.

Priėjo diena prieš Mariutės nusikraustim̄a miestan. Tėvas vakare kn̄gas ėmes, labai ūirdingai pasimeldė, kad Dievas apsaugot̄u Mariute nuo nauj̄u nuodėmīu. O po maldos motīnelė kartotinai ikalė Mariutei, nors dabar būt̄i tvirta. Net pasakė, ji daili mergaitė. Mieste tuoj pareisianti ī pavoj̄u.

Mariutė pažvelgė ī veidrod̄i. L̄g būt̄u pirm̄a kart̄a pastebėjusi, jog ištikr̄uj̄u daili esanti. Bet ī motīnos zodiacius nieko neatsakė. Ji nepazino jokio pavojaus. Nebuvo ji tuomet išvadiota, todėl nebūsianti ir niekumet.

Taip Mariutė iškeliauvo. Tėvas j̄a ir jos kraitel̄i nuvezė ī miest̄a. Vienas jos skaudumas buvo palikti Jonuk̄a. Toks graudus jo zvilgis buvo, tarsi manīt̄u, jog ji ilḡam, ilḡam laikui iškeliaujanti. Tatiau jis neverkė. Tilėjo ir rankele mojo. Mariutė kazi d̄el ko pasakė: Neverk, Jonukai! Ḡal kadangi jai ašarelė riedėjo skrostu.

III.

Tūla savaitė buvo praėjusi. Mariutei patiko ḡventi Meyeriuose. Vaikai meilinosi prie jos. Buvo j̄u tr̄is, viena mergaitė ir du bernuku: dviej̄u lig vienuolika met̄u. Meyerienė, daili, mažuma duza motera, eidavo kas Sekm̄adien̄i ī baznycīa. Taipo-jau Meyeris. Buvo jie taip

sâkant dori, dievuoti žmonės. Jū namuose lankdavos visokie ponai, ūpatiai kunigai.

Tatiau Mariutė pasiilgo savo vaikelio. Nieko nesakė. Praėjo ir mėnesiai. O vis ji mąstė, kaip kartą paprąšius, kad leistū ją kokiai dienai eiti namon. Nu-jautė, kad Meyerienei tai labai netiktū. Buvo didoki jos namai, o tarnavimui tik ji viena. Nors kartais dār ir at-eidavo kokia motera pagalbon. Nebuvo, kaip iš pradios Mariutė mąnusi, kad ji būsianti ūeimūnikės parama. Jai teko visi prasti ir prastiausi darbai. Bet ji tilėjo ir tar-nāvo. Tai Meyerienei labai tiko. O jis pats kartais žū-miai meilingas pasirodūdavo, ūpatiai Meyerienei neesant namiej. Mariutė nesuprāto, kodėl jai kas kart tas jo būdas toks negrazus išveizėdavo.

Pagaliaus Mariutė ir išdriso paprašiti, kad leistū ją dienai namon eiti. Meyerienė unktė, unktė, kol nesu-tiko. Keturi mėnesiai buvo praėje, o Mariutė nebuvo kėlusi kojjos iš namū savo reikalams.

Ir Mariutė parėjo. Koks tai jai diaugsmas! Jos Jonukas žiūrėjo ū ją lūg kazi-kā iširti norėdamas. Tad kreipės ū ūālī. O pagaliaus staiga jā apglobė su neapsa-komu ūirdingumu. Ir tėvai bei broliai ir sesutė diaugės Visiems buvo Mariutė kā ir parnešusi. Pergreit prašoko vālandos.

Tėvas pavėzino jā dār ilgā gālā. Tad Mariutė spėriai zengė. Norėjo zadētū laiku pareiti. Tik artūn nueidama miestān, jā ir vis daugiau pradėjo var-ginti viena mintis. Jos motūnelė gāl ištikrūjū turi teisūbe. Pamiršianti siuvimā. Lig ūol tik tebūdavo priėjusi vakarais ūi tā sulopinti. Ir Mariutė pradėjo manūti apie tai, ar nebūtū geriau apleidus tā vietā, ir māžumā dār pasimo-kinus mieste tad sau gūventi ir pelnūti siuvimu. Mieste geriau uzmokama. Galētū tai tše save ir Jonukā išmaitinti.

Martīno vos drīso prisiminti. Toks keistas jausmas jai uzeidavo. Gīliai širdīj juo visai tvirtai tikēdavo. Bet kaip tik bandīs pamanīti, kodēl jokios zīnios neduoda apie save, nieko nesugebēdavo atsakīti. Tur būti jis jā visiškai īra uzmiršes. Ir līg atsirasdavo skaudu. Bet ne smego tai gīliai ī širdī. Tše gīveno tvirtas tikējimas.

Mariutē parējo kaip zadējusi buvo. Tatiu Meyerienē ūzē. Net piktai prasitarē. Kazi-kā pasākē apie pasi-leidimā. Mariute apēmē īpatingas jausmas. Kaip kokia baimē. Gāl Meyerienē jā kartā tiesiog pašauks tikra pasi-leidēle, kaip jos tēvai tai buvo padāre īs pradios.

Bet nieko. Dienos praējo. Meyerienē likos nešnekri. Pasakīdavo tiktai, kas labai reikalinga buvo. O Mariutē sau tīliai ruošdavosi namuose, kaip paprasta. Gāl dār švariau visa laikīdavo. Visai taip, kaip īs namū paprātusi. Tik ta mintis apie siuvimā neišējo jai īs galvos. O kartā turējusi zīgī mieste, uzējo pas garsiā siuvējā paklausti dēl pamokinimo ir jo sālīgū. Pirmā kartā Mariutē savo reikalais uztruko. Ir širdis jai plākē todēl. Kā siuvēja atsākē, Mariutei ir nebuvo palinksminga. Kuone nusiminusi bēgo namon.

Meyerienē uzriko ant jos. Bet priezastis nebuvo aiški. Mariutē prie siuvējos gāl tebuvo buvusi vienā minūtā. Tur būt tos Meyerienē negalējo pasigesti. Neilgai trukus, Meyerienē vėl labai nekantri apsireiškē. Pamānē Mariutē, gāl ji kokiame padējime, kuriame moteros paprastai ūpingos.

Pradējo Mariutē apie tai māsītīti. Ir visa, kā regējusi ir mātiusi buvo atminti. Aiškējo dabar ir visokie prasitarimai, kuriuos seniau nebuvo gerai suprātusi. Līg pasirodē jai negražiais arba net nešvariais. Ir līg visai gīliai viduje jai dabar tiktai sušvito, kā īstikrūjū jau senai zinojusi buvo. Jos ponai nēra gimdītojai, kaip Mariutē

jautusi buvo, kad gimdītojai turētū būti. Juodu, rodēs, gīveno kaži-kokiame nešvariame ore. Tai labai meilinos prie viens antro, tai vēl buvo nekantrūs. Rodēs, kad nesimīli. Vienas antras jū zodiū ir reiškē, kad vaikū gimdīmas atsitinkās labai prieš jū norā. Kad tiek sunkenībiū pasidarā, nuo to apsisaugoti. Kad net ī mirties pavojū motera pareinanti. Todēl tur būt ir gīdītojas taip dažnai ateidavo. Vis Meyerienei kas atsitikus būdavo.

Tokios ir tām līgios mintīs pradėjo Mariutēs omenīj kaupties. Iš kur jos jai tik parėjo? Mariutē jū krātēsi. O jos kas dienā tvirtėjo. Nenorėjo jomis tikėti. Norėjo manīti, kad Meyeriai tie garbingi žmonēs ĩra, kaip jī garbingumā suprato. O jai kas dienā aiškiau pasidārē, kad to visai nėra. Niekumet jī taip negalētū gīventi su savo Martīnu. Gēdētuos begālo. Ir dabar tik vieno norėjo, kad kuo-veikiau galētū iš tū namū išbēgti. Bet kaip tai tik padārius?

IV.

Vēl buvo Mariutē ējusi parnešt valgomū daigtū. Ir vēl susirādusi kitā garsiā siuvējā. Tik ir vēl dār nieko tvirto nesutāriusi. Tai vos jai ī namus ĩzengiant, Meyerienē jos ir piktai paklausē, ar pažīstanti Rosenfeldū tarnaitē. Esanti toji iš Mariutēs kaimo. Mariute apīkaitis ēmē. Bet nebuvo laiko bet-kām manīti. Meyerienē pradėjo plūsti. Jeigu būtū visa žinojusi, nebūtū Mariutēs ēmusi ī namus. Kaip ir galējusi drīsti jai siūlīties. Tokiems doriems namams pritinkanti tik doriausia mergaitē, o ne tokia pasileidēlē! Kad neturētū to krikštionies pagailėjimo, tuoj iš vietos paleistū.

Mariutē begālo liūdna pastojo. Tīliai jī viso klausēsi. Ir tik sau mānē: ar jau taip visai apkreiptai jautianti, kas dora ir nedora! Tokiai Meyerienei valia dabar jā taip išniekinti! Gāl tai ir Dievo bausmē u3 jos pasididiāvimā,

su kuriuo apie Meyerius buvo maniti pradėjusi. Ir Mariutė lėtai atsakė, jog tik lig Sol dār nedāvusi progos žiūponei dėl jos pasielgimo barti. Meyerienė lig nusi-gandusi nutilo. Mariutės balsas buvo visai kitaip skam-bėjes, negu jos. Reiškė tokią nekaltą širdį, kad ištikrūjū rodės, jog Mariutei neteisibė dārroma. Ir ji paklausė, ar nesanti vaiko turėjusi. Mariutė pasisakė. Bet Meyerienė ir dabar tūlėjo.

Antrā dienā ir kunigas tše. Mariutė tāpo įvadinta į priimamajį Meyerių kambarį. Ir kunigas pradėjo jai aiškinti, kokia ji merga esanti ir kad nori ją vėl dorai laimėti; kad reikėtų jai glausties prie merginū draugijos; tše rasinti ramstį, ir negrimsinti kas dienā giln. Vėl Mariutė labai nustebo ir nusigando. Stovėjo netoli durū ir tvėrė už sklestā.

Kunigas nutilo. Rodės buvo kazi-kā dār pasakiti norėjes. O lig nebuvo tekės tām mintiū. Bet jis žvelgė į Mariutė. Tur būt ir Meyerienė. Mariutė tā jautė. O jos vidūje kazi-kas verkė. Tie žmonės zodiais ir žvilgiais purvino jos nekaltibe. O negalėjo jos ginti. Tokia givėnimo tvarka. Ir ji tūlėjo laukdama naujū peikimū. Bet nebeliko jų. Meyerienė nerimo. Mariutė pakėlė akis. Pataikė kunigo žvilgį. Jis kreipė veidā į Meyerienė. Tad sakė, kad Mariutė gālinti išei.

Praėjo vėl kelios dienos. Meyerienė pasakė, kad leidianti ją eiti į merginū draugijā. Būsia jai naudinga. Nors dārbo gana esā namuose. Bet širdis jos pagaili. Jau pakesianti ir tā sunkenibe.

Mariutė ir vėl nieko nesakė. Bet kaip tik galėjo feiti į savo kambarelį, užsigulė ant savo lovelės ir labai gailiai verkė.

”Tai aš ištikrūjū neverta, bloga! Nei nebepajautiu, kas gera ir pikta! Nepritinku prie tū žmoniū! Kaip

koks laukinis paukštėlis turėčiau slapstyties girioje! Sirdis apgauna, tardama mân apie skaistibę. Žmonių tvarkoje tiktai įinai. Ne mergaitės jausmuose. Mân jos nebėra. Ir nebegaliu glausties prie neivieno! Martėnas mane senai jau apleides ĩra. Jis visų žmonių eilėje stovi. Aš šiŃon viena! O gál ir Dievo pasmerkta! Ir jis manes nera-
mina! Ir jis netari širdij zodelio! Nepalaimingesnė uz
visas aš naŃlaitė! — Gálá pasidarĩčiau! Bet Jonukas!
Jis tur būt vienas nors mĩli mane, savo motĩnele! Jis
jos lauks! Jis žvelgs su pagarba ĩ já! — Nenusimĩsiu!
Nenuliũsiu visiŃkai! Viena dár širdelė manes nestums
nuo saves!" —

Ir Mariutė atsisėdo. Nurimo. Tše jos gĩvĩbės uz-
davinis buvo. Jonukui gĩventi. Jám būti motĩna. Jĩ
auginti. Dabar kaip tik kuo - greĩčiau pasimokinus dár
siũti. Tad sau kambarelĩ pasirinkus ir Jonuká pasiėmus!
— Mariutė net patvirtėjo ir luobėsi vėl paprastai.

Tai ir kunigas vėl tše. Mariutė buvo pamiršusi nu-
eiti ĩ tã merginų draugijá. O Meyerienė jai to nebuvo pri-
minusi. Dabar ĩsáskė naujai ir gana aštriai. Meyerienė
pridėjo ir savo dár žodių. Bet Mariutė liko rami.

Priėjo diena ir vákaras. Ir Mariutė nuėjo. Visa jai
taip žinoma. Bet ir malonu. Buvo kalbama apie mie-
laširdingáji ĩŃganĩtojá. Giesmės taip gi gražiai skambėjo.
Taip visa lig namuose. Parėjo Mariutė. Atliko dienos
reikmenes ir atgulė.

Taip dabar tie draugijos vakarai buvo naujas dalĩkas
jos gĩvenime. Kas savaite reikėjo viená kartá nueiti.
Bet kas savaite ir jos vidus išlengvo persikeitė. Nedaug
buvo sácoma apie tokius gĩvenimo atsitikimus kaip josios.
Bet kas pasakĩta tãpo, tat taip prilipo prie tų giesmių ir
žodių, kurie jai malonūs buvo, kad visá jos padėjimá
pradėjo naujai tverti. Ir Mariutė vis dažniau pradėjo

piktā manīti apie save ir Martīnā. Pagalīus jos Jonukas išrodē jai kaip koks nusizengimo vaisius. Ji buvo kūno geiduliams vāliā dāvusi. Ir suprāto, kodēl Meyerienē taip blogai apie jā manīt galējo. Ištīkrūjū dabar Mariutē buvo keliama iš laukinio savo pajautimo ī dorajī prakilniū žmoniū gīvenimā.

Tik Meyerienē nepastojo malonesnē. Nepriglaudē jos dabar kaip savo žmogū. Priešingai, ji kas dienā dār aiškiau parodē savo paniekā prieš Mariute. Nors apsisukusi vėl ir buvo gana maloni, līg Mariutēs gailēdama. Bet visa-tai neišrodē kaip sveiko žmogaus pasielgimas. Gāl Meyerienē vėl laukēsi, o todēl buvo tokia ūpinga! Tik kām jai reikējo tokie visokie īnagai? O Mariutē turējo juos valīti.

Tad Meyerienē ir vėl labai susirgo. Kaži ar kraujas pasileido! Gīdītojas nuolat vaikštiojo. Mariutēs nei neleido ī merginū vākarā. Praējo dvi savaiti. Tai Meyerienē ir jau vėl kēlē. Gīdītojas buvo tše. Abu kalbējo. O Mariutē nenoroms vėl kā išgirdo, kad ir nekanta jai sukilo. Meyerienē buvo gīdītojo prāšiusi jā kaip nors apsaugoti nuo vaikū gimdīmo. O Mariutē jautē, līg visā tū pamokslū apgauta, jautē vėl laukinī savo padējimā, kurs jai rodēsi begālo prakilnesnis.

Tik praējus vienai antrai dienai Mariutē ir vėl abejojo. Visai buvo prapuldiusi sveikajī sprendimā apie tai, kas gerā ir kas blogā.

V.

Vėl Mariutē vaikštiojo ī merginū vākarā. Ir vėl ramiai klausēs ir tīliai. Ir vėl žvelgē ī gīvenimā kitū akimis. Savimi nebetikējo. Knīgose tur būt tik bus teisībē surašita. O dār nebuvo rādusi tokios, kuri būtū laukinī jos pajautimā išguldiusi.

Vos kelintā dienā apie Sītā naujā mintī pamānīusi buvo, ir patiko tokī rāstā. Kita tos draugijos mergina turējo ta patia gatve eiti kaip Mariutē. Pasiņnekējo eidami abi. Jos namuose lankanties augštesniū luomū mergaitē, kuri jai labai maloni esanti. Iš jos gaunanti dažnai skaitīmui knīgū. Sī vākar vēl turējusi vienā parsinešti eidama ī vākarā. Pasigundē Mariutē paziūrēti. Buvo tše rašīta apie līties sātikius, apie apsivedusiū padējimā ir tt. Panorējo jos skaitīti. Ir ta mergina jai dāvē tā knīgā.

Parējusi Mariutē ilgai skaitē. Tai buvo kaip tik, kas jai reikējo. Visai tše kalbama, kaip ji jautusi. Mariutē atsigāvo. Ir līg didējo lāpā skleisdama. Kas tše nepasakīta! Nebuvo īspeiktos mergaitēs, kurios neapsivedusios gimdo, nors ir negiriamos, bet visi tie, kurie nezino, jog līties sātīkiai priklauso prie augštiausiūjū gīvenimo dalīkū. Nešventinā jū apsivedimas. Neesā apsivedusiemis valia gīventi kaip geiduliai liepia. Līties sātīkiai teesā gaminimui, ne gašlāvimui. Līties dora pareinanti vien iš skaistos meilēs. Tūla kitū pašaukiama nusižengusia mergeite esanti tikrai dora. Priešingai tūlos apsivedusios moteros, kurios laikomos labai doromis, esantios tikros pasileidēlēs.

Mariutē kuone visā nāktī nemiegojo. Dabar ji pasirīzo sutarti galutiniai su suvēja dėl pamokinimo ir pasakīti Meyerieni, kad apleisianti jos namus. Ir kaip tik pasidārē proga, nubēgo pas siuvējā ir visa sutarē.

Mariutē buvo mānīusi būti kaip pirma, patarni, patogi. Tatiau Meyerienē līg nujautē, jog Mariutē nuolatai līginas ī jā. Ir ji bandē jā visaip īkenkti. Mariutē liko kantri. Nors kartā kilo noras Meyerieni atmonīti, kā ji jai pasākīusi. Bet Mariutē vēl ir mārē būti visame prakilnesnē uz visus tuos ponus. Tik nebeējo ī merginū draugijā.

Tai ir kunigas tše. Pasivadino ją į ponū kambarį. Ir pradėjo kolojimai. Tیلėjo Mariutė. Bet kunigui pasâkius, kad jos būdas esâs dabar kitoks negu iš pradios ir reikiâ labai pabijoti, jog vaikštiojanti vėl netikrais keliais, Mariutė apkaito. Ir nelaukdama paskutino kunigo zodio, pradėjo atsakîti, kad neesanti pasileidêlê ir niekumet tokia nebuvo ir nebûsianti. Savo pamokslus turis veikiau pasakîti ponams. Tše esâ pasileidimo daugiau negu pas tarnaujantius. O jiems kaip tik priderêtû gerâ paveikslâ duoti. Kunigas ir Meyerienê lai apmâsto, kaip savo gîvenimâ pataisius!

Nusigando abu. Ir Mariutė nusigando tai pasâkiusi. Soko laukan ir nubêgo į savo kambarį. Žinojo dabar gâl bûsianti paleidiami iš vietos. O mielai bûtû pasilikusi lig dienos, kad pradêsianti siûti mokinties. Bet Meyerienê nieko nesâkê. Lîg gêdinga vaikštiojo namuose. Tad vėl ir ûzdavo apie mergeliû nepatogumâ ir begêdumâ, apie doros nesupratimâ, ir kas tâm lîgu. Bet labai drâsiai. Tad Mariutė ir pasâkê, kad norinti atstoti iš tarnîbos. Norinti siûti mokinties. Jau sutâriusi.

Ir Meyerienê atsigâvo. Dabar tai suprantanti, kad kunigas ispêjes, kame dalîkas. Mariutei netinkâ bûti šišon lig po priežiûra. Ir paleido savo liezuvî, kiek tik îgalêdama. Mariutė valandele klausês. Tad atsâkê labai ramiai ir tvirtai, kad žiûponê jokios tiesos tokiems zodiams neturinti; ji norinti savo kûdikî pati augînti. Todêl norinti sau gîventi. O savo dora ir skaistumu pati rûpîsianties. Meyerienê atsižojusi nutilo. Mariutė kalbêjo kaip didis žmogus.

VI.

Praêjo paskutinês Mariutês tarnâvimo savaitês. Tiktai keliû dâr dienû tereikêjo, ir Mariutė galêjo atstot iš tû namû. Savo daigtelius jau buvo susidêjusi. Taip laukê to laiko, kad galêtû sau bûti viena.

Buvo popietis. Meyerienė viešėjo kaimiņuose. Skambino prie durų. Mariutė atvėrė. Ponas. Klausė ar privalās zengti artin. Mariutė leido įzengti nei neželgdama į jį. Bet jām iėjus ir nieko nepasākūs, pažiūrėjo. Ir kuone išvirto. Tai jis ją ir paėmė į savo glėbį sakidamas: "Mariutė, mano Mariutė!" Ir sveikino jos kaktą ir jos burnele. O ji līg sapne tik išlengvo dėjo rankas aplink jo kăklă. Nežinojo nieko pasakėti. Krūtiniė jai līg per ankšta pastojo. Tše kilo, kas nebuvo verksmas ir nebuvo juoksmas, bet neapsākoma palaima. Tas tilusis tikėjimas, kurs giliai viduje buvo laukes šios valandos ir jă ramines, dabar su visu galingumu visă jos mânimă ir sāmone pildė. Ir pagaliaus ji tārė: "Sulaukiau! Oi sulaukiau! Martinukai!"

Tad abu ilgai tilėjo. Vis jis jă laikė rankose. Pagaliaus tārė, kad atėjes jă parsivesti. Titia nerăšes. Varges kiek tik imanidamas, jeib tiek supelnitū, kad galētū grazus namus itaisiti jai ir jūdviejū Jonukui. Jau jį pamătes. Buves namiej. Ir patires, kur ji esanti. Dabar būsianti išvargusi. Tik kaip tše atsiskirus su ponais? Mariutė papăsakojo visa. Bet Martinas norėjo tuojau jă vesti su savim į jos tėvū namus. Mariutė sākė kalbėsianti su ponais. Ir Martinas išėjo zadėjes văkară dăr kart ateiti.

Mariutė jį išleido. Apsisuko. Ponū vaikai angoje uz jos. Nebuvo jai smagu. Bet ėjo prie savo dărbo. Prieš văkară parėjo Meyerienė ir jis pats. Netrukus jă ir pasišaukė. Susikaupė ant jos visokie barniai ir keiksmi. Net į namus jau išileidanti vīrus jiems vos kojă per slenkstį iškėlus. Găl jau ne vienă kartă taip atsitikus. Iš daigto turinti eiti iš namū.

Mariutė buvo bandiusi kă ir pasakėti, bet nepriėjo prie zodio. Pagaliaus Meyerienė pasākė, jog iduosianti jă policiai. Găl kokia liga aprkėsianti jos namus.

Tai Mariutē atgāvo vēl savo tvirtībe. Toks jos i-peikimas buvo jai nepakeliamas. Sventiausieji jos jausmai buvo purvais apdrabstomi. Ir pamiršdama visā drovā pasākē, kas tik parējo jai ī omenī īš anos knīgos. Ne ji, bet Meyerienē esanti pasileidēlē. Jos apsivedimas tik paleistuvāvimo īstaigā. Augantī vaisiū zudanti . . . Meyerienē apnīko. Meyeris šoko gīdītojo parsivadinti tolkalbiu.

Mariutē nusigando. Kā tik padāriusi! Ir visaip trūsē dabar apie Meyeriene. Atējo gīdītojas. Nieko pavojingo nebuvo. Meyerienē atsigāvo labai greit ir atsisēdo po valandelēs. Snekējo su ponais, līg nieko nebus. Tad gīdītojas ir īšējo. Tuo tarpu Mariutē susidējo ir paskutinius savo daigtelius. Laukē Martīno. Pagaliaus nesulaukusi īējo pas ponus ir sākē, kad tai dabar eisianti.

Subruzdo Meyeriai. Ji turinti pasilikti līg paskiausios dienas. Mariutē atsākē, kad pati ziūponē liepusi jai šī vākar atstoti. Ir ji einanti. Meyeriai ējo jai paskui ī butā. Patsai pradējo net bauginti policia. Paskambino prie durū. Meyeris pats atvērē. Izengē svetimas ponas. Sākē ateinās savo moterā pasiimti.

Tai Mariutē jau ir kabinosi prie jo kāklo ir gailiai verkē kaip kūdikis. "Nenori manes leisti eiti, o pirma metē laukan," ji pro verksmā sākē. Meyeriai visai nusi-gande zvalgēs. Nesuprāto to. Tai Martīnas aiškino, kad neturējes līg šol uztektinai pelno moterai ir vaikui īsmaitinti. Todēl ji tarnāvusi. Dabar tai prāšās jos nelaikīti. Pradējo abu teisinties, kad nezinojusiu. Bet suprantama, nenorī jokiū klūtiū jiem dēti ī keliā.

Martīnas dēkojo. Atvērē duris ir liepē lauke laukiantiam pakū nešējui izengti. Tas paēmē Mariutēs daigtus. Ir Mariutē māzumā teisindamos pasākē Meyeriams su Dievu. Ejo su savo Martīnu.

Ilgai dār stovējo Meyeriai līg apsvaige. Pagaliaus jis pratarē: "Jau vis ji mār neišrodē kaip kokia pasileidēlē!" Atsākē jī: "Kad kokī slēpinī turi ir aš pastebējau." Vēl pasākē jis: "Žmoniū ir niekumet nepažīsi." — "O jos vīras rodos net augstū luomo žmogus!" pridūrē jī. Ir ējo ī savo kambarī.

Nenumānē tuodu žmogū, kad ne luomas ir turtas, bet vidaus skaistumas ir sielos teisingumas bei tvirtumas padāro žmogū prakilnu ir doru. Vīdūnas.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ **18 dabarties** □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

Italai ir didis kāras.

Italia apsākē 23. Geg. mēn. 311 m. Austriai kārā. Būk turinti ginties nuo pavojaus, kurs gresīās īspildīmui tautiniems Italū laukimams. Ira tai atsitikimas, kurs neturi sau līgaus pasaulio historioj. Daugiau negu 30 metų Italia buvo su Austria - Madjāria ir Vokia sājungoj gīvenusi. Kodēl dabar atviru priēšu pastoj, nesunku suprasti. Sākoma jī niekumet negalējusi kesti Austrios. Toji buvusi jos priēsas dār 50 metų atgal. Austrios pakraštiose gīvenā vieni Italai. Bet Italū karālai paeina īs Savois. O ta žemē Fransū valdovas Napoleonas III. 1859. mt. pasilaikē sau uz pagalbā, kuriā suteikes Italū karālui Viktorui Emanuēlui priē Austriā. Ir Emanuēlis piktas tārē tuokart apie Napoleonā: "Jis su manim apsiējo kaip su

Sunimi." Toliau: Garibaldo, garsiojo Italū tēvinainio, namū krāstas Nizza taip-gi īra šiandien dār Fransū rankose. Visai netoli Italios, jūrose vakaruosna nuo jos, īra didioji sala Korsika su 300000 Italū. Ta sala priklauso Fransams. Pietū rītuosna nuo Italios randasi jūrose sala Malta. Gīvena tše 225000 Italū ir tik saujelē Anglū ir Anglū kareiviū. Ta sala priklauso Anglams. Anapus jūrū, Afrikos šiaurēj, Italai senai pirkliauo ir gīveno. Jū skaitius tše 125000, Fransū 35000. Salis vadinama Tūnis. Jā valdē Muhameto tikībos kunigaikštis. O kaip Italai nuo pradējo manīti, jog jie tše galētū viršū turētī, Fransai 1881 mt. ir uzvaldē tā žeme. Matīt, atplēsti īs svetimūjū savo žeme, negālī būti tikroji priēzastis, kad Italia kišasi ī kārā. Galima ma-

nīti, ji bijojusi būti baudiama, kadangi savo draugū negelbējo Šiame kare. Todēl turinti jū priešū pusēj kovoti, jeib juos taip sunaikintū, kad nebegalētū būti pavojingi. Tatiāu ir tai vargu teuztenka tokiām nedorām pasielgimui suprasti. Ištikrūjū, īra jām kita dār priezastis. Senai jau buvo kalbama apie Turkū viešpatuvēs griuvimā. Ir laukēs jos palaikū taip Anglai, taip Rusai. Turķai glaudēsi prie Vokietīū. O Vokietiai ir mānē juos ginti. Antraip vēl, Turkams stovint Šale Vokietīū-Austrū-Madžārū-Italū sājungos, toji tuo nors kiek galingesnē buvo. O minimā sājungā Anglai kaip tik sugriauti norējo. Ira berods žmoniū, kurie tuo abejoja ir tiki Anglai norē teikti pasauliui tik gerove. Nepazīsta tieji paskutiniū 300 metū Anglū historios. Ta parodo tikrajī jū plēšrumā. Ir negāli būti jokio ginšo apie Anglū troškimus. Kā 1911. mts. Jaunime parāšes esmi, tat ir buvo ištikrūjū. Anglai privertē Italus Turkams paplēšti Afrikos Šiaurēj Tripolitanīā ir Kyrēnaikā. Tuo Anglai ne vien Italams ītiko, bet ir apgriovē sājungos tvirtībe. Vokia negalējo Turkū ginti priēs savo sājungiete Italiā. Ir negalējo uztarti Italū priēs savo bituīlī Turkā. Berods buvo Italai jau seniau pasirode abejotinais. Garsame derējime mieste Algeciras 1906

mts., Italai buvo pasistoje priēs Vokiā ir Austriā bei Madjāriā Anglū-Fransū pusēj. Tatiāu sājungos laikui kelis metus po to praējus jie naujai pažadējo priēs jos pasilikti ir jos reikalāvumus pildīti. Tik zinoma pastojo, jog Italai kāro laivīno dalīkuose vis tariasi su Anglais, o kareivijos klausimuose su Fransais. Ir ginklus bei kitos kāro priemones jie pasiēmē īs Anglū bei Fransū. Vis dēlto didiām kāruī pradēdant 1914 mt., Italai apreiškē, kad stovēsīā jame su savo jausmais Vokietīū-Austrū-Madžārū pusēj, nors negalēdami kovoti priēs jū priēsus. Priezastīū tām ēsā labai daug. Vīriāusia buvo ištikrūjū ta, kad Italai visoko dār stokojo, kas kāruī reikalinga. Italios karālius tītia dār apreiškē 2. Rugp. 14. mts. tolrašiū Austrios kairariui, kad pasiliksīās širdingas ir tikimas sājungos viešpatuvēms, kaip tai liepia sutarimas ir teisingi jo jausmai. Ir dār Šī pavāsarī jis pasākē Biskupui-kunigaikstiui Piffli īs Vienos: "Aš būtiāu Savoīū namū pirmasis, kurs laužtū savo zodīl!" Ipatiai tvirtai rodēs norējo laikīti suderējumus pirmasis Italū ministrs markēsas di San Giuliano. Tik-tai jis pasimirē 15. Spalio Jis buvo jau metū žmogus. Tik žīmu pasidārē, kad Anglai-Fransai-Rusai kiek īmanīdami dirbo ī savo puse pap ēsti neutralas

viešpatuves. O tie valdovai arba politikos virai, kurie neutralumą išlaikyti norėjo, mirė ar susirgo. Mirė Rumanios karalius, susirgo sunkiai Graikų karalius. Galima pasakėti, jog daug atsitinka iš netiū. Tačiau šitie dalikai per daug įpatingi. Jie primena nužudimą Austrios ercerco Ferdinando ir žymaus Fransų socialistų vedėjo Jaurès.¹⁾ Po minimo Italios ministro mirties Italai išlengvo pradėjo už savo neutralumą prašiti iš Austrų algos. Norėjo gauti tuos Austrios kraštus, kuriuose didesnis Italų skaitius givena. Pagaliaus 1915. mt. pavasarį Austrai Vokietių vertiami jau ir pažadėjo jiems didokus žemės plotus paduoti. Bet Italams tai neuzteko ir kãras pradėjo. Nera abejonės, vïriausieji Italios politikos virai buvo Anglų-Fransų-Rusų ïrankiais pastojė. — Austrai pirma kibo ï Italus savo kãro laivinu, apšaudė tûlus gelžkelių tiltus ir tûlus kãrui svarbus Italų miestus. Ir Austrų lakstïtojaj użniko Italus. 27. Geg. m. jau pradėjo didesnės kovos prie ribų. Austrai gïnėsi tokiose vietose, kur pats krãštas stiprino gïnimã. Todėl Italai galėjo galel per Austrų ribas pereiti. Ir Birzelio pradioj jie labai smarkiai pradėjo pulti ant Austrų. Bet liko atkirsti. Nuolat bandė iš

¹⁾ Sulig., kas rašyta 1914 mt. Jau-nime Spalio nrįj.

naujo Austrų eiles pralaužti. Bet visãm mėnesiui praėjus, maza tebuvo pasiekta. Labai galingi buvo Italų kirtimai Liep. mėn. pradioj. Mazų pasisekimų ir vėl turėjo. Tačiau jie pagaliaus tãpo sulaikiti. Jų nuostoliai buvo labai didi. 13. Liep. m. Italai naujai pradėjo pulti ant Austrų. Ir vėl jie kartais turėjo pasisekimų. Bet 24. Liep. m. jie tik vėl buvo atkirsti. Jų nuostoliai vėl labai didi. Austrai gïnėsi labai smarkiai. — 19. Liep. Austrai nuskandino Italų kãro laivã Giuseppe Garibaldi. Pirm to jau jie buvo nuskandine tûlus mazus laivus. Rūg. zuvo Austrams keli mazi laivai. — Rūg. mėn. Italai suruošė naujã didį kirtimã ï Austrus. Ilgai jie kovojo. Ir gi naktimis. Mėnesiui baigiant aišku, kad jie vėl atkirsti. Taip lig 30 Italai dãr nieko nera pasieke. Tik labai daug žmonių pražude. Ir tegalima lūkėti, kad jie nieko ir nepasiektų ir kad tie, kurie tã kãrã pradėjo ïra, pagaliaus išmanitų, jog jie biauriai ir neprotingai pasielgė ïra.

Kãro audra.

Neligia jï trankosi vakaruose ir rïtuose. Ten visã rudenį, ziemã, pavãsarį ir vãsarã kuone vietoje siaubė. Sišon jï vartėsi tai šen tai ten. Pavasarį rodės, kad jï pagaliaus ir tše ūš vis toj patioj vietoje. Tad, Gegužės mėn., jï kuo-smarkiau su-

kilo ir nuo to laiko neapsistodama traukiasi rytuosna. Didiosios Rusijos galia, kuri 1914. metų rudeniu baigiant, pradėjo griūti, dabar nebepataisomai yra. Bet kiek darbo buvo ir dar yra, jeib jai prieitū gālas, vos galima šivaizdinti. Māžas tepasidāro tām supratimas girdint, kaip didiosios Vokietiu kanulēs griauja; jautiant, kaip zemē kažī kaip toli dreba; mātant kaip kovū apskritij dienā ir naktī baisiai didios ugnis lekia ore ir šūviamis trenkiant visame apilinkij langai išbira. Kaip kad moliniai puodai būtū sukuliami, taip Rusū tvirtovēs buvo sudaužomos. Tattiau vis dār yra kalbama Vokietiu priešū, jog tai nedaug reiškia. Rusai savo noru esā jas apleide. Per didē jiems išrodo Rusijos galia. Todēl negāli tikētī, jog ji baigiama. Bet tvirtovēs griūvant, Vokietiams teko maž - daug visas milionas Rusū kareiviū ir daug daugiau negu 3000 kanuliū. O tai atsitiko vos 4 mėnesims praeinant. Aišku, nevien tvirtovēs, bet ir Rusū gūnimo galia yra paimta. Tattiau Rusai dār nepasiduoda. Tuo būt kažī-kuo dār tiki. Tuo tarpu karo audra lieja ugnī per visā Rusijos vakarū krāštā ir kraujo sroves. O per visā Rusiā tvīsta skausmū āšaros. Bet rodos, jī pagaliaus pati dār pasimerks savo kraujuose. Visai nėra galima pilnai suprasti, koks

tše ne apsākomas baisumas valdo. O kaip jis paauges yra ilgais metais iš tūlū žmoniū troškimo kitū pajungti, pavergti, apgauti. Dejavō, skundēsī didieji Rusijos rašytojai. Bet iš viso to neišėjo nei tiek, kad galima buvo sakiti naujā dienā brēkstant. Tik vėtrinki svetimūjū gālios griausmai māžumā tepralauzē žmonēs kalėjimo sienas. Bet-gi ne toks yra jū būdas, jū istangos, kad galētū giventi diki. Nesupranta, kas tai, ir kaip žmogus turētū pasielgti. Kuone visi, kurie nors kokius sātikius yra turēje su Rusia, guldo ir dabar dār galvas už Rusijos valdijos laimėjimā. Nemāto jie, jog tuo toji kaip milžinas didētū ir stiprētū. O jos galibē kaip tik pareina iš to, kad jī nesusiprantantys žmones spaudia ir jū jēgas siurbia. Tik pažvelgkime ī tā begalinī purvā visuose Rusijos krāstuose! Dabar karo audra lieja ī tuos purvus ugnies, kraujo ir āšarū. Gāltad, praejus taikos dienai, nors bailiai bet vis dėlto švariau, skautiau pradēs givibē atsiverti: žmoniū givibē ir dīkibē. — Bet karo audra ir kitur baisus skausmus sukelia. Ir, paveikslui, Vokioj bira āšaros. Tik tše visi žmonēs apimti tos minties, kad teisiai kovojama už givibē. O tad ir laimėjimo spinduliai nušvietia kruvinas širdies zaisdas. Koku būdu ta audra pasibaigs, rodos, aišku dabar ir tiems,

kurie lig šol tikējo kiekvienu īpatiai Anglū sapnu apie Vokie-tiū sumušimā. O kad greitai baigtūs, beabejonēs visur lau-kiama. Tikra, audra praūš. Bet rodos, tik tuomet, kad visi di-dieji naujū laikū pāmato akme-nīs būs pritaisīti.

Mūsū laikū skaudumas.

Rodos jī padāro tat, kā re-gēti galima. Sugriautos tro-bos! Sunaikinti turta! O ta zmoniū gīvībē, kuri īra zuvusi! Kovos laukuose guli lavonai, līg būtū jie tik zemēs grumstai dirvoje. Didībēs to skausmo, kurs iš viso to kiles īra, ne-galima nei numanīti. Pavienis zmogus mirtū kaip zaibo pa-taikītas, jeigu visas tas skaus-mas jī pilnai pasiektū. Bet tām, kurs giliau zvelgia, visi tie skaus-mai tēra šešēliai suliginus su kitais. Kāras tesias ī toln nuo mēnesio ī mēnesī. Ir kiekvienā dienā, kuriā kareiviai māto auš-tant, jie daugiau sukietēja. Jū zmoniškasis vidus, rodos, turi apmirti. Nuolatai reikia tik ma-nīti apie kovā, apie zudīmā! Nuolatai prisieina pamatīti, ko-kiu baisu būdu zmonēs īra su-zeisti ir zudīti. Sākoma, zmo-gus priprantās prie tokiū regīniū. Bet kā tai reiškia! Reikētū tai kuo-gīviau atjausti. Ir aiškesnis būtū mūsū laikū skaudumas. Tatiau ir tame dār nesirodo augštiausias jo laipsnis. Tiems,

kurie rupinas zmoniū kilimu-, zmogaus sielos atsilukštinimu, tiems visai kitas baisumas stovi uz akiū. Nēsa kaip tik dabar nuolat liejami ī milionū zmoniū protā ir širdī tikri ir skaudiau-sieji nuodai. Tokie, kurie ir sielā marina. O jie nevarto-jami tiktai kovojaantiūjū tautose. Jie liejami ī visas šalis, kurios zmoniū tik īra gīvenamos. O tie nuodai īra pavaizdinimas baisū darbū ir bandīmas sukelti nekantā priēš tokiū darbū zmo-nes. Jeigu ištīkrūjū būtū šale kovos zudīmo baisūs veikimai atsitike, tuomet kā bepasakīsi! Bet kas papāsakojama, kas su-rāšoma perviršina visa, kas tikt zmogui galima. Ir zmonēs tiesiog īmerkiami ī baisesiausius jausmus, ī bīauriausia vīdaus padējimā. O visi tie dalīkai īra tām tītia su-manīti, tītia sumeluoti. Kaip dabar zmonēs tik išeis iš to ne-švarumo, iš to nezmoniškumo! O jie tiki juo! Jie jame gīvena! Jie jī kvēpuoja. Ir garbēj laiko-tuos, kurie vīriausiai skleidia zinias apie tokius bīaurumus! Zmonēs, ar nemātēt, ar nesu-prātot, kas taip darīti pradėjo! Kas iš pat kāro pradios tokiu būdu ī zmonijā pradėjo veikti! Ar nenumānēt, kas ir kāma visa tat īra dārroma? Ar nemātēt, kur zmonijos velningumas gī-vena? Ištīrkite pagaliaus ir su-prasite, kur kāro priezastīs slepiasi! Išmanisite, kāma šis kā-

ras sukeltas, kas iš jo trokšta naudos! Bet kas visa-tai apmąsto? Kas visa - tai regi? Gâl mūsų broliai Lietuviai Amerikoj? Ak, vargšai visi žmonės! Nemato didiausio mūsų laikų skaudumo!

Rusų karāvimas.

Neapsākoma, kā jie dāro. Nuolatai pareina zīnios, kaip žmonēs varomi iš savo trobū ir krāstū, kaip visa deginama ir naikinama, net javai laukuose. Ir milioni zmoniū pasilieka be pastogēs, be visū gīvenimo reikmeniū. O taip dāro Rusai savo viešpatuvēs žmonēms. Gâl dabar kitur vienas bei antras ir numanīs, kā tokie karvediai gāli liepti padarīti priēšū zemēje. Mānoma tokiu pasielgimu patiū zemēj priēšo zengimā sustabdīti. Bet šiek-tiek aiškus protas māto, kad tuo nieko pasiekt negalima mūsų laiku. Ir māt rodos, kad visos tos ugnīs, kurios nušvietē padanges ēsdamos vargšū zmoniū naudā, baugiu būdu praneša apie didiausius zmoniū nusidējumus priēš viens kitā, apie pakirtimā ir paskiausio zmogaus saviškumo visū tū zmoniū širdīse.

Politikos vaikai.

Amerikoj visai rimtai kalbama ir rāšoma, kad reikētū iš Vokietīū atpirkti Belgijā. Tur būt Amerikietiai māno Vo-

kietiai esā kovoje, jeib kā-nors pasiplēstū. Gāl Amerikoj jau īra īsigīvenusi tokia mintis, kad kiekvienas zingsnis tēra dāromas dēl pelno. Todēl ten žmonēs ir krauja kāro kalte ant Vokietīū. O tiems šis kāras kaip tik īra kova uz gīvībe. Todēl ir taika bus tik taip padāroma, kad nebegalēs Vokiai ūzeiti toks pavojus. Šis tikslas stovēs toli pirm visū. Ir jām bus be abejonēs aukojami visi kiti atsižvelgimai be jokio minkštumo. Naujoji politikos tvarka tur būt tvirtiau remsis teisingumu diuose klausimuose. Mazosios tautos, rodos, turēs todēl šī-tā pakentēti.

Kāro obalsis.

Rāšoma, būk kāras pradējes su šauksmu: "Uz mažjū tautū saviškumā!" Tuo buvo grazi dainelē ūztraukta. Gāl tūlos māzos tautos jos ir klausēsi. Kurs zmonijos historiā pažīsta, tegalējo sakīti, jog tai tušti zodiai. Kā didiosios viešpatuvēs sāko, reikia vis apversti, tad īšeina teisībē. Anglai sākē gīsiā Belgū saviškumā. O kā jie tām tikslui īra padārē? Nieko, tik Belgus priverte uz Anglus kovoti lig paskiausio viro. Nēsa kad Vokietiai būtū galēje Kanalo jūrū kraštus pasiimti, Anglū Viešpatuvē būtū stovėjusi grie prāgaro. Ir īsiziūrēkime ī jos žmones! Ar Airai ne rei-

kalauja veltui saviškumo? Ir Valisai? O kām reikėjo būrams viešpatuve sugriauti? Apie Rusiā nēra nei ko kalbēti. Kur di-diosios viešpatuvēs viena su kita

kovoja, tše māziosios visumet bus trīpamos, kad jie tarpuose gīves. Mazūjū tautū saviškumas tederēs īš didiūjū politikos klau-simū. Vds.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ **Mūsuose** □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

Amerikos Lietuviū laikraštiai.
Imus jie padāro labai īpatingā īspūdī. Kartais nezinoma ar juokties ar liūsti. Rimtai mānantiam žmogui visai negalimus dalikus jie surāšo. Patartume jiems, naujai pasiskaitīti, kā jie už mėnesiū īra praneše, ir sulīginti tai su tuo, kas jū vēliau parašīta īra. Gāl pastebēs skirtumā. Bet gāl ir ne. Rodos, jie paima žinias īš Anglū ar kitū laikraštiū ir atspaudia. Tur būt su pilnu pasitikėjimu, jog jos teisingos. O tik ne persunku suprasti, kaip tik tegāli būti. Tai rāšo kartais, jog Vokietiai vejami, o apsisukus Vokietiai īra užēme šiā ar tā tvirtove kaip tik toj vietoj, kur jie buvo vejami. Rāšoma Novo-Georgievskī Vokietiai bando paimti, bet Rusai kareiviai īšbēgsiā. O kartu, kad Vokietiai toliau rītuose Rusus muša. Minima tvirtovē buvo Vokietiu visai īsiausta. Rusai īš jos žiniū tegāvo per lakstītojus. Pagaliaus reikėjo pranešt, jog Novo-Georgievskis tekes Vokietiams. Bet tik 20000 Rusū. Toks māzas skaitius tvirtove gīnes. To-

liau tad sukilo skaitius augštiau. Kits īš to, kad Vokietiai visumet pirma mazus tik skaitius teskelb, sprestū, jog tie skaitiai labai sāžiningai paduodami. Bet mūsū Amerikos žmonēs to nepastebi. — Vēl rāšo, kaizaris liepes užimti šiā ar tā vietā, paveikslui, Petrapile, nežiūrint ī jokius nuostolius. O māzumā protingas žmogus tik turi manīti, kad apie tai negali būti nei kalbos. Pirmutinis karāvimo uždavinīs vis īra tas, priešo kareivijā pašālinti. Paskui galima manīti, kā paimti, dēsime kad ir Petrapilī arba Uralo kalnus. Tad vėl rāšoma, kad jau Rumanai arba Bulgarai traukiā prieš Austrus-Vokietius, o po savaitiu ir mėnesiu jie dār nēra trauke. — O kas neparašīta apie tai, kad Vokietiai prāšā taikos! Rodos tik reikētū žemlapī pasiimti ir pasizīmėti, kur kovo-jama ir būtū matīti, kas lig šo īra laimējes o kas ne, kām pirm visū reikalinga taikos prašīti o kām ne. — Ir vėl apie žmoniū padėjimus Vokioj. Tai tše riau-sēs, tai sukilimai, tai bādas. O mes viso-to nei matīti nemātome.

— Vokietiams Varšuvā paēmus, rāšoma, kad jie pāfīs tuo nei nesīdīaue. Būk tuo nedaug laimēje. Aš pats tuo tarpu Berlīne buvau, o tše buvo trukšmas dēl to, kaip jo dār nebuvau mātes. Ir tik vaikai tegāli manīti, jog tai maža tereiškiā, kad kare tokia taip ilgai ginama vieta, tokia svarbi tvirtovē, toks dīdis miestas paimams tampa. — Tokiū nesāmoniū daug īra Amerikos Lietuviū laikraštīuose. Ir aš tā taip suprantu: Tie laikraštīai dēl laiko stokos be jokio apmāstīmo visa, kas jiems īdomu rodosi, atspaudia īs Amerikos Anglū laikraštīū. Tie paduoda tokias neprotingas zīnias savo skaitītojams tur būt galvodami, jie to nenumānīsiā, o reikalinga, kad prilinktū Anglams ir blogā manītū apie Vokietius. Bet mus visa-ta skaitant apīkaitīs īma, kadangi taip dabar rāšo "mūsū" laikraštīai.

Kas papirko Amerikos Lietuviū laikraštius Vokios kaizariui?

Maž-daug taip "Vienībēs Lietuv." laikraštīj šīā vāsarā buvo klausīama. Ir īlgesnis rašīnīs bandē parodīti, kaip blogā tie Lietuviū laikraštīai Amerikoj esā padāre, kurie pasirāše buvo prie atsišaukimo ī Amerikos žmones, kad priešīntuos municios dirbīmui Anglams - Fransams-Rusams. — Rodos vien tik žmoniškai tebūtū toks pasiprie-

šīnimas. Kāras greitiau pasiīliautū. Berods Vokietiai laimētū. Bet ar tai būtū labai bloga? Aš tegāliu matīti, kad, Rusams laimējus, Lietuva būtū trumpame laike žuvusi. Vokietiai apsieitū ben kiek žmoniškai, nors īs jū ir nedaug reikētū laukti. Vis dēlto kāras pasibaigtū. Bet "Vienībē Lietuv." tur būt to nenori. Peikia kitus, kad esā papirkti. Apie papirkimā senas pāprotis kalbēti. Tik pati "Vienībē Liet." talpina, suprantama uz pīningus kaipo skelbīmā minīmājī atsišaukimā. Nežīnau dēl to kā ir bepasakīti.

Vokios kaizaris laikraštīuose.

Seniau jis buvo giriamas begālo īpatiai Amerikos ir Anglū laikraštīuose. Šīandien viso-ko apie jī pasākoma. Ir Amerikos Lietuviū laikraštīai tā kartuoja. Kāro kalte vertia kiek īmanīdami ant jo. Trumpai apie tai šīson tegāliu štai kā pasakīti: Kāras nepradeda kāruī apsakant. Negālimas dalīkas, kad viešpatuvēs, kurios taikoj gīvenusios īra, īs karto sukiltū karauti viena prieš antrā. Karai īlgais metais rengiami. Dabar tik reikīa pažīūrēti ī Rusios, Anglū ir Fransū politikos historīā ir paskui ī Vokios, ir paaiškēs, kas kārā pradējes īra. Anū politika buvo nuolat uzgriebtīanti, Vokietīū pastarū dešimtmetīū atsigīnanti. O dabarties Vokios kaiza-

ris ģra viens tū valdovū, kurie kaip visame pasaulī lig 301 ir buvo sākoma, norējo taikā i3laikīti ir tām lig paskutiniū jēgū pasi-stengē. I3 kaizario nei Lietuvai nei sau nelaukiu malonēs. A3 vien geidiu teiskus būti savo sprendimuose. Todēl a3 ir su didiausu atsidējimu pasekiau jo zingsnius ir pagaliaus īsitikinau, jog, jei vienas politikos ir vie3-patuvīū vīrū turi grīnā sāzīne dēl šito kāro, tai toks ģra Vokios kaizaris. O mān rodos, kadangi Lietuvīū laikra3stiai nieko tikro apie jī ir jo norus negāli zinoti, jie ir neturētū jām priki3sti blogū norū. Ir nenoroms mes pasidā-rome neteisīngais. Todēl nors tītia nepastokime tokie. Kits ģra klausimas, ar Lietuva i3 kaizario gero sulauks. Jo uzdavinīs ģra, rūpīnties Vokios labu ir pasaulio taika. O tai jīs labai sāzīningai pa-daris. Dār gāl ir Lietuvai suteiks kiek tikt galēdamas tiesū neboda-mas to, kad Amerikos Lietuvīū laikra3stiai jī nuolat Smei3e ģra.

Lietuvos viltis.

Manau Did. Lietuvos Lie-tuviai turi savo prā3imus skelbti kiek tikt galēdami. Bet nereikētū jū īspildīmo laukti gāl i3 Anglū, Fransū ir kitū. Tieji taikos derējīmuose tesirūpīs pirma savo reikalais, o ma3ū tautū klausīmais tiktai tiek, kiek tieji jū reikalus parems. Ne kitaip. Lietuviams reikēs manīti kuo-gī-viau apie savo kultūros augīnimā.

Amrk. Lietuvīū laikra3stiai ir a3.

Ra3iau ī Amerikos Lietuvīū laikra3stius norēdamas patai-sīti jū neteisīngus sprendimus ir nuomones. Laikas ģra parodes, kad mano buvo teisībē. Bet a3 dažnai buvau bāramas, kad visai Vokietīū pusēj stovīs. Esmi rā-3es i3 tiesiogīū prīfirimū. I3 jū paējo visi mano sprendimai apie Rusus ir Vokietius. O kā a3 apie kitus, būtent Fransus ir Anglus rā3es esmi, pasiēmiau vīriausiai i3 artimū zmoniū ir i3 patiū Fransū-Anglū rā3tū. Mān niekaip negalima tikēti, jog Ru-sams laimint Lietuva i3liktū ar gāl dār tarptū. Teisībē, a3 ar-tiau nepa3īstū Rusū. Bet a3 pa-3īstū šiek-tiek jū historiā ir jū politikos historiā, o ne tik i3 Vokietīū, bet vīriausiai i3 sve-timū Saltiniū. Ir mān visai ai3ku, kad Rusioj zmonēs politikoj dār nieko nesveria, o ziūrīnt ī jū karakterī vargu kuomet daug ir svers, uz tai valdīa kuo-dau-giau. O tosios norai ģra be ribū. Vokioj kaip tik antraip ģra. Tik paprastas Vokietis la-bai lengvai virsta kitos tautos zmogumi. I3 viso to pasidarau nuomones apie Lietuvos ateitī. Lengva suprasti, kad politikos zvilgsniu nematau jā Sviesiā. Bet nēra mān abejotina, kad jos kultūrai au3ta Sviesesnē die-na. O pagaliaus, ne mano daļikas tiek Vokietīū laimējīmais diaug-ties kiek tuo, kad didesnis tei-

singumas ir žmoniškumas, augstesnioji kultūra viršū palaiko. Matydamas, kad du kovoja pragaištingą kovą, tegaliu užjausti tą, kurio pusėj matau nors mažuma daugiau teisingumo ir kultūros.

Tris mūsų rašytojai.

Meto bėgije sukāko jiems ilgesnis darbo laikas, kurs paprastai su pagarba menamas. Šitie tris rašytojai ĩra Žemaitė, Bitė ir Vaižgantas. Pastaruoju du gāl daugiau ĩra ir žinomu savo paėjimo vardu, būtent kaipo Gabrielė Petkevičaitė ir Juozas Tumas. Skaudu turi būti jiems trims atsimenant, ko jie Lietuvai norėjo, o kā toji dabar patirti turi. Rodos visų pastarų laikų šis ĩra skaudiausias. Kickvienas žmogus, kurs savo jėgas skiria platiām gyvenimui, jame ir turi savo uždavinį. Taip mātome Žemaitė rāšant pavįzdinga kalba savo pasakeles ir Lietuviams tarsi rodant, kokie jie ĩra, jeib kitokie pastotų. Bitė su skaidru

Sirdingumu ir šviesia viltimi bando savo rašiniāis ir savo veikimu žādinti visus gražus jausmus ir linkimus prakilnam darbui didiojo skaitiaus lābui. Vaižgantas budina kaip karšta liepsna sustingusius žmones ir žengia pats žimiu būdu tvirtai prie savo tikslų. Bet nūdien lig Lietuvos dangus būtų apsiniaukes ir višiems anų trijų laukimams nebebūtų dienos. Tatiāu reikėtų tikėti, jogpaskutinė audra ūžia per Lietuvā. Nebus darbai veltui dirbti.

Romas Bytautas pasimirė.

Visi jį pažino, kurie užjautė Lietuviu tautos givibe. Jis buvo mokslininkas - manitojas. Galima tūlas jo mintiū sutikti "Aušrinėj". Su viltimi žvelgė Lietuviai ĩ jį. Mān jis buvo vienas mieliausiū žmoniū, nors nebuvo dažnai su juo pasikalbėjes. Dabar mirtis jį pavedė nuo mūsų. Buvo tai 7. Birž. Šiū metū. Sveicios kalnfnū oras nebuvo jām teikes laukiamosios sveikatos. Vds.

□ □ □ □ □ □ □ □ **IS žmonijos lobio** □ □ □ □ □ □ □ □

Pasaulio valdovai pajungia tautas ir tūjū galingieji jas prispaudia. Taip neturi būti jūsuose. Kurs jūsū nori didėti, turi jūsū tarnas būti. Ir kurs nori būti prakilniausias, turi visū vergas būti.

Christus. (Mataiaus Ev. 20, 25 - 27.)

Girdējot sâkant: Turi savo artîmâ mîlêti ir savo priêso nekestî. Bet aš jums sakau: Mîlêkite savo priêsus, melskite uz tuos, kurie jus persekioja, jeib jûs bûtut sûnûs têvo. Nêsa jis leidia savo saule uztekêti ant piktûjû ir ant gerûjû. Ir leidia lîti teisiems ir neteisiems.

Christus. (Mataiaus Ev. 5, 43—45.)

* * *

Jis skaudê mane! Jis mušê mane! Jis kenkê mân ir mindiojo mane! — Kurs tokias mintis maîtina, tas neatsikratîs nekantos. Todêl turite tokias mintis îsvaikîti.

Nêsa Siame pasaulîje niekumet nekanta nenu-raminama nekantos. Tik meilê jâ pašalina. Tai îra amžinas dêsniîs.

Gautama Siddharta Buddha. (Dhammapadam.)

* * *

Oi, kad ir vis taip greit pamirštame
klausîti tîliojo Sirdies liepimo!
Visai slaptiai mums târia Dievas vidûje.
Visai slaptiai, visai numânomai parodo,
kâ reikia pasirinkti ir kâ vengt.

J. W. Goethe.

* * *

Visas pasaulis îra mano atskleistas îs slêpiningos mano esîbês turinio. Visi daigtai gîvena manîje, bet ne aš kaipo Dievîbê juose.

Ir nēra daigtai mano dievingoj patībēja. Stai slēpinio didībē! Mano dvasia îra visû daigtû nesēja. Bet ji nēra jû uzimta. Mano patībē îra visû esîbiû tvērēja.

(Bhagavad Gita 9, 4. ir 5.)

* * *

Jeigu siela Dievo akîvaizdoj îra regējusi tikrîbe, tad ji amžinai apsergêta.

Platon. (Faidros.)

* * *

Zarathustra taipo tarē î jaunikaitî:

Mano širdis mân drâskoma. Geriau negu tavo zodiaci mân visâ tavo pavojuû apsâko tavo âkîs.

Neesi dâr dîkas. Tu dâr tik teieškai dîkîbês. Tu dâr tepagiruoji savo ieškojime, ir per daug esi nubudes.

Skaidron augstîbên tu nori kilti. Žvaigzdiû trokšta tavo siela. Bet ir blogieji tavo linkimai trokšta paleidimo.

Laukiniai tavo šunîs nori bûti paleisti. Jie staugia su pasimêgimu savo lindînêse, kuomet tavo dvasia rengiasi visus kalêjimus atverti.

Tu mân dâr tebesi pantiuose ir tik tesusimâstai dîkîbe. Ak, tokiems nedikiems gudri pastoja siela, bet ir vîlinga ir bloga.

Apsivalīti turi dār ir dvāsios dīkasis. Daug kalējimo ir puvēsio īra dār ant jo pasilike: skaidri turi jo akis pastoti.

Ak, aš pažīstu tavo pavoju. Bet savo meile ir viltimi prisaikinu tave: Nepameski savo meilēs ir savo vilties!

Prakilnus tu dār jauties. Ir prakilnu tave jautia dār ir kiti, kurie taves nekentia ir ī tave šaudo piktais zvilgiais. Ņinoki, kad visiems vienas prakilnas stovi uz akiū.

Ir geriesiems stovi prakilnasis take. Dār-gi kad jī vadina geru, jie jī tuo nori prašālinti.

Prakilnasis nori tvērti, kas nauja īra, nori gaminti naujā dorībe. Senovēs geidia gerasis, ir kad senovē būtū išlaikoma.

Nēra prakilnajam pavojaus, kad jis geras pastotū, bet nebojēlis, pašiepējas, naikintojas.

Ak, pazīnau prakilniū, kurie neteko augštiausios vilties. Ir dabar jie šmeizia visas augštas viltis.

Dabar jie gīvena nieko nebudami savo gašlumuose. Ir vos toliau, negu diena sieka, jie nusviedia savo tikslus.

"Dvasia īra taipo-jau gašlumas," taip jie sākē. Tai sulūžo jū dvāsiai sparnai. Dabar jie šliauzia aplinkui ir apsibiaurooja ēsdami . . .

Kartā jie mānē didvīrai būti: gašlingi jie īra dabar. Pasipiktinimas ir pasibaisējimas īra jiems didvīris.

Bet savo meile ir viltimi prisaiķinu tave:
Nepamesķi savo sielos didvīrio! Svēta īslaikīķi
augstiausiājā savo viltī!

Taipo tārē Zarathustra.

Nietzsche.

(Taipo tārē Zarathustra, Apie medī ant kalno.)

*

*

*

Keleivio nakties giesmē.

Tu, kurs īš dangaus esi,
visus sopulius nutildai,
mirtinai nuvargusī
gaivestiu gausiausiai pildai!
Ak, jau viso toks atgrises!
Diaugties -- liūst nebmalonu!
Sventas tilsme,
eikš, ak eikš! tad bus ramu!

J. W. Goethe.

*

*

*

Didē īra tojo sirdies ramībē, kurs tuo nesi-
rūpina, ar zmonēs jī giria ar peķia. Kurs zmoniū
pagarba diaugiasi, greit vėl turi ir liūsti. Tu ne-
pastoķi svētesnis, kad tave kas-nors giria ir ne
blogesnis, kad tave kas peķia. Tomas Kempietis.

*

*

*

Skausmas īra veikimo ākstinas. Ir dirbdami
mēs visū pirma ļautiame savo gīvībē.

Kant, Anthropologie III.

Viešpats šįpso dvejuose atsitikimuose: Vieną kart, kad broliai nuzingsniuoja giminės laukus ir tãria tad: "Šis laukas ãra mano, tas tavo." Antrã kartã, kad gĩditojas atėjes pas ligonĩ sãko: "Aš tave išgĩdĩsiu."

Rãmakrišna.

(Max Mueller, R. His Life and Sayings 38.)

* * *

Priimkite Dievĩbe savo vãlion, ir jĩ nuo pasaulio sosto nuzengia. Fr. Schiller.

□ □ □ □ □ □ **Iš mūsũ raštijos.** □ □ □ □ □ □

Naujas laikraštis eina nuo 28. Rugs. iš Tilžės į Didiają Lietuvã. Jos vardas "Dabartis". Kaina mėnesiui 40 Pfen. (20 kap.). Redãcia ir administrãcia Tilžėj Vokiet. gatvėj 13. Atsãko už laikraštĩ Drs. Stepulaitis. Tuo tarpu laikraštio turinis susideda vĩriausiai iš kãro žiniũ ir iš tokiũ, kurios su karu rišasi.

Pazvalga, savaitinis visuomėnės laikraštis, leidžiamas "Bendrovės Lietuviũ rãštams leisti". Kaina Amerikoje metams \$ 3, vieno numerio 7 c. Prenumeratoriams duodami 33 nuoš. Adresas: Pazvalga, 2257 W. 23 rd. Place, Chicago, Ill. — Taip vadinas dabar seniau kas mėnesi ėjusioji Laisvoji Mintis. Atsakis už turini Z. Vitkauskas. — Nori šis laikraštis skelbti "lĩgiũ teisiũ ir lĩgiũ pareiĩgũ principus tautũ politikos, oikonomĩos ir kultũros gĩvenimo sritĩse". Linkėjame tãm daug pasisekimo. Vds.

□ □ □ □ □ □ □ □ **Pastebėjimui** □ □ □ □ □ □ □ □

U3 rãšinius atsãko Vidũnas, Tilžėj, Kazaros gatvė 14. — Jaunimui baigus eiti su 1914. mts. leidiami dabar Naujove. Jĩ tuo tarpu eis neregulãrai. Šio numerio kaina 60 Pf. Norint jĩ gauti reikia kreipties į leidimã. Leidia "Rũta". Atsãko Marta Raišukitė, (Tilsit) Tilžėj, Anger 15. — Spauda Otto v. Mauderode.